

REŞAT NURİ GÜNTEKİNİN RUSÇA, SIRPÇA VE BULGARCA YA ÇEVİRİLEN ESERLERİNİN BİBLİYOGRAFYASI

İSMAIL EREN

Tanınmış Türk yazarı Reşat Nuri Güntekin'(1889-1956)in hayatı, eserleri ve bunlar üzerinde yapılan incelemelere dair gerek Türkiye'de gerekse dış memleketlerde bazı bibliyografya eserleri yayınlanmıştır. Yazarın ölümünden birkaç ay sonra, T. Poyraz ve M. Albek, *Reşat Nuri Güntekin'in Hayatı ve Eserleri* adında bir yazı yayınlamışlardır¹. Bu bibliyografyaya, yazarın yalnız mustakil eserleri ve İngilizceye çevrilen iki romanı dahil edilmiştir. T. Poyraz ve M. Albek'in bu yazıları aynı yıl içinde *Reşat Nuri Güntekin, Hayatı ve Eserlerinin Tam Listesi* adı altında bir broşür halinde neşrolunmuştur². Bu eserde, Reşat Nuri Güntekin'in Sırpçahırvatçaya³ çevrilen üç romanı, üç hikâyesi ve bir piyesi belirtilmişse de bu liste noksan olduğu gibi transliterasyonda da yanlışlar vardır⁴. 1957 yılından sonra Reşat Nuri Güntekin hakkında gerek Türkiye'de gerekse haricte yayınlanan eserlerdeki bibliyografya bölümleri, genellikle T. Poyraz ve M. Albek'in adı geçen eserlerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Reşat Nuri Güntekin'in hayatı ve eserlerine dair 1965 yılında Rusya'da İ. L. Tuçinskaya tarafından yayınlanan bir eserde⁵, yazarın biografisi (s. 4-10), hayat ve faaliyetindeki önemli tarihler (s. 11-12), belli başlı eserlerinin yayın tarihleri (s. 15-17), eserlerinin Türkiye'deki yayınları (külliyyat, roman, hikâye, piyes ve dergilerde çıkan dört makalesi, s. 18-23), Reşat Nuri Güntekin'in yabancı dillerden Türkçeye yapmış olduğu çevirilerin bibliyografyası (s. 24-26); yazarın Rusça, Azerice, Taçıkçe, Gürcüce, Kazakça, Letonca, Litivanca, Özbekçe, Estonca ve İngilizceye çevrilen eserlerinin bibliyografyası (s. 28), R. N. Güntekin

1 *Yeni Yayınlar*, cilt II, sayı 2, Ankara, Şubat 1957, s. 53-62; *Türk Kütüphaneler Derneği Bülteni*, C. VI, sayı 3, Ankara 1957, s. 1-18.

2 Ankara 1957, 23 S.

3 Eserde yanlış olarak Yugoslav dili denilmektedir.

4 1957 yılından önceki tarihlerde Reşad Nuri Güntekin ve eserleri hakkında yapılan yayın ve tezler için bk.: Muzaffer Uyguner, *Reşad Nuri Güntekin. Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İstanbul 1967, S. 26-30.

5 *Reşad Nuri Güntekin. Biobibliograficeskiy ukazatel'* [Reşad Nuri Güntekin. Biobibliyografik Rehber], Moskova 1965, 35 S.

ve eserleri hakkında Rusça ve Türkçe eserlerin bibliyografyası (s. 29-30) ile yazarın Türkçe olarak yayımlanan belli başlı eserlerin dizini (s. 31-32) yer almıştır.

Görüldüğü üzere Reşat Nuri Güntekin'in Sırpçahırvatça ve Bulgarca'ya çevrilen eserleri bu bibliyografyaya dahil edilmemiştir.

R. N. Güntekin'in 1965 yılına kadar Rusçaya çevrilen eserlerinin bibliyografyasını düzenlediğimiz zaman yukarıda belirtilen eserden yararlandık. Bu tarihten sonra yapılan çevrileri ise çeşitli bibliyografya eserlerinden tespit ettik.

R. N. Güntekin'in Sırpçahırvatçaya yapılan çevrileri için Ly. Raykoviç, *Turski pesnitsi i pripovedači kod Srba i Hrvata*⁶ ve B. Nurudinoviç, *Bibliyografya jugoslovenske orijentalistike* (1944-1965)⁷ tarafından yayımlanan eserlerden faydalandık. Ayrıca, R. N. Güntekin'in bazı eserleri Yugoslavya'da Türkçe olarak da yayımlanmıştır. Bunları ayrı bir bölümde belirtmeyi uygun bulduk.

Yazarın Bulgarca'ya çevrilen eserlerini St. Velikov'un *Traduction Bulgares d'Ecrivains Turc* adlı incelemesinden⁸ ve bazı kataloglardan tespit ettik.

Bununla birlikte Reşat Nuri Güntekin'in eserleri daha bazı dillere, meselâ Almanca, Fransızca ve İtalyancaya da çevrilmiş ve bunlara dair incelemeler yayımlanmıştır⁹. Bundan başka, İ. L. Tuçinskaya, düzenlemiş olduğu bibliyografyaya, R. N. Güntekin'in İkinci Cihan Savaşından önce Azerice yayımlanan eserlerini nazarıtibara almamıştır¹⁰. Hatta yazarımızın Türkiye'de çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan yazı, hikâye ve piyesleri henüz hiç bir bibliyografyaya dahil edilmemiştir. Bu sebepten, gelecekte R. N. Güntekin'in tam bir bibliyografyasının hazırlanması gerekecektir.

Düzenlemiş olduğumuz bibliyografyadan da görüleceği üzere R. N. Güntekin'in eserleri arasında *Çalığışu* romanı, Rus, Sırpçahırvat ve Bulgar dillerinde birkaç defa yayımlanmıştır. Hatta Yugoslavya ve Bulgaristan'da bu roman, önceleri süreli yayınlarda tefrika edilmiş sonradan ise eser halinde basılmıştır¹¹.

R. N. Güntekin'in bu üç dile çevrilen eserleri ve hakkında yazılan yazıların bibliyografyasını alfabetik bir şekilde düzenledik.

6 Belgrad 1968 s. 89-90 ve 126.

7 Saraybosna 1968, s. 122, 124, 128 ve 163. Bu eserin tarafımızdan yapılan takdimi için bk.: *Bibliyografya Kitap Haberleri Bülteni*, C. I, sayı 2, Ankara, Mart 1972, s. 85-86.

8 Etudes Balkaniques, Sayı 2-3, Sofya 1965, s. 249-259; R. N. Güntekin, s. 251.

9 Bk.: *Antologie des Ecrivains Turcs d'aujourd'hui*, İstanbul 1935, s. 104-114; Edmond Saussey, *Prosateurs Turc Contemporains*, Paris 1935, s. 285-294; Otto Spies, *Die türkische Prosaliteratur der Gegenwart*, Leipzig 1943, s. 62-71 ve 120.

10 Bk.: Ahmed Ahmedov, *Reşad Nuri'nin Romanları*, Bakü 1965.

11 *Çalığışu* romanının Almancaya yapılan çevirisi için bk.: Reşad Nuri Güntekin, *Zaunkönig. Der Roman eines türkischen Maedchens*. Deutsche Übersetzung v. M. Schultz. Leipzig 1942, 440 S.

I. RUSÇAYA ÇEVİRİLEN ESERLERİ

A) Romanlar

1. KLEYMO (Damga). Türkçeden çeviren : L. Medvedko. Moskova 1969, s. 13-156.
2. LİSTOPAD (Yaprak Dökümü). Türkçeden çeviren : L. Medvedko. Moskova 1969, s. 157-268.
3. MEL'NİTSA (Değirmen). Türkçeden çeviren : M. Malışev. Moskova 1969, s. 269-414¹².
4. PTİÇKA PEVÇAYA (Çalikuşu). Türkçeden çeviren : İ. Peçenev. Önsözü yazan : L. Nikulin. Moskova 1958. 398 s.
6. PTİÇKA PEVÇAYA (Çalikuşu). Türkçeden çeviren : İ. Peçenev. Kiev 1959, 399 s.
7. PTİÇKA PEVÇAYA (Çalikuşu). Türkçeden çeviren : İ. Peçenev. Önsözü yazan L. Nikulin. Kazan 1959. 400 S.
Not : Tirajı yetmişbeşbin ad.
8. PTİÇKA PEVÇAYA (Çalikuşu). Türkçeden çeviren : İ. Peçenev. Moskova 1966.
9. ZELENAYA NOÇ' (Yeşil Gece). Türkçeden çevirenler : V. Djalavyan ve M. Malışev. Moskova 1963. 252 S.
Not : Tirajı ikiyüzbin ad.

B) Hikâyeler

1. BOJİY STRANNİK (Tanrı Misafiri). Çeviren : V. Yakuşko.-«Turetskie rasskazı» adlı eserde. Moskova 1940, s. 194-206.
2. BOJİY STRANNİK (Tanrı Misafiri). Türkçeden çeviren : H. Kyamilev. «Naşa ulitsa. Turetskaya novella XX veka» adlı eserde. Moskova 1962, s. 85-104.
3. DOGOVOR (Su Çekmek Bulaşık Yıkamak). Türkçeden çeviren : G. Simakov.-«Steklyannıy dvorets. Sovremennaya vostoçnaya novella» adlı eserde. Moskova 1964, s. 31-34.
4. NİYAZİ. Türkçeden çeviren : H. Kyamilev. «Naşa ulitsa. Turetskaya novella XX veka» adlı eserde. Moskova 1962, s. 104-109.

12 Bu üç roman bir cild halinde yayınlanmıştır. Tirajı : ellibin ad.

5. PTİÇİY KORM (Kuş Yemi). Türkçeden çeviren : L. Starostov.-«Stekl-yanniy dvorets. Sovremennaya vostoçnaya novella» adlı eserde. Moskova 1964, s. 29-34.
6. STARAYA RANA (Eski Bir Yara). Türkçeden çeviren : B. Krivko.-«Vostoçniy al'manah, 2. ksm. Moskova 1958, s. 357-361.
7. STARAYA RANA (Eski Bir Yara). Türkçeden çeviren : L. Starostov.-«Steklyanniy dvorets. Sovremennaya vostoçnaya novella» adlı eserde. Moskova 1964, s. 23-29.
8. VOSEM' STOLOV POËTA (Şairin Sekiz Masası)¹³. Türkçeden çeviren : E. Gal'perina. «Turetskie rasskazı» adlı eserde. Moskova 1940, s. 207-212.

C) Müellif hakkında yazı
ve eserler

1. Ahmedov, Ahmed Djamal, *Reşad Nuri kak romanist* [Romançı olarak Reşad Nuri]. Bakû 1963. 296 S.
2. Ahmedov, Ahmed Djamal, *Reşad Nuri kak romanist* [Romançı olarak Reşad Nuri]. Bakû 1964. 17 S.
3. Al'kaeva, L. A., *Reşad Nuri*.-«Sovremennaya Turtsiya» adlı eserde, Moskova 1958, s. 238-239.
4. Al'kaeva, L. O., *Reşad Nuri*. «Oçerki po istorii turetskoy literaturı 1908-1939 gg.» adlı eserde. Moskova 1959, s. 139-158.
5. Al'kaeva, L. O., *Syujeti i geroi v turetskom romane* [Türk romanında konu ve kahramanlar]. Moskova 1966. 186 S.
Not : *Novie geroi* (Yeni kahramanlar) adını taşıyan bölümde R. N. Güntekin'in *Çalikuşu* ve *Yeşil Gece* romanları tahlil edilmiştir (s. 140-185).
6. Al'kaeva, L. - Babaev, A., *Turetskaya literatura* [Türk edebiyatı]. Moskova 1967. 189 S.
Not : R. N. Güntekin hakkında : s. 81, 87 - 88.
7. Ayzenşteyn, N. A., *İz istorii turetskogo realizma* [Türk realizmi tarihinden]. Moskova 1968, 284 S.
Not : R. N. Güntekin hakkında : s. 59, 90, 92, 95, 134, 174 - 176.
8. Fiş, R., *Protiv noçi*, İnostrannaya literatura, sayı 10, 1963, s. 259-260.
Not : Yazar ve *Yeşil Gece* (Zelenaya noç') romanının Rusça çevirisi hakkında tanıtma.

13. Hikâyenin orijinal adı tespit edilememiştir.

9. Gal'perina, E., *Posleslovie. Kratkie biografiçeskie svedeniya o pisatelyah* [Son söz. Yazarlar hakkında kısa biyografik bilgiler]. «Turetskie raskazı» adlı eserde. Moskova 1940.

Not: Reşat Nuri Güntekin: s. 325-326.

10. Keşkov, Alim, *Tri romana Reşada Nuri* [Reşad Nuri'nin Üç Romanı]. *Kleymo* (Damga), *Listopad* (Yaprak Dökümü) ve *Mel'nitsa* (Değirmen) romanlarının Rusça çevrisi için yazılan önsöz. Moskova 1969, s. 3-11.

11. *Korotko ob avtorah. Reşad Nuri* [Yazarlar hakkında kısa bilgi. Reşad Nuri]. «Naşa ulitsa. Turetskaya novella XX veka» adlı eserde. Moskova 1962, s. 326.

12. Krivko, B., *Reşad Nuri Güntekin*. «Vostoçnyı al'manah. 2. ksm. Moskova 1958, s. 356.

13. Nikulin, L., *Predislovie* [Önsöz]. Reşad Nuri Güntekin, *Ptiçka pevcaya* (Çalığışu). Moskova 1958, s. 5-7.

14. Nikulin, L., *Predislovie* [Önsöz]. Reşad Nuri Güntekin, *Ptiçka pevcaya* (Çalığışu). Moskova 1959, s. 5-7.

15. Senina, İ. R., *Güntekin Reşad Nuri*. *Kratkaya literaturnaya éntsiklopediya*. 2. Cilt. Moskova 1963, s. 29.

16. Tuçinskaya, İ. L., *Reşad Nuri Güntekin. Biobibliografiçeskiy ukazatel'* [Reşad Nuri Güntekin. Biobibliyografik Rehber]. Moskova 1965, 35 S.

II. SIRPÇAHIRVATÇAYA ÇEVİRİLEN ESERLERİ

A) Romanlar

1. GRMUŞA (Çalığışu). Türkçeden çeviren Fehim Spaho. «Pravda» gazetesi, Saraybosna, yıl V, 1925, sayı 174-285 ve yıl VI, 1924, sayı 1-58.

2. GRMUŞA (Çalığışu). Türkçeden çeviren Fehim Spaho. Zagreb 1962. 397 S. «Matica hrvatska. Zabavna biblioteka, Seriya II, Kolo III, sv. 18».

Tanıtmalar: MAHMUD TRALYİÇ. *Bibliotekarstvo* dergisi, Saraybosna 1963, Yıl 9, Sayı 3, s. 113; *Glasnik vrhovnog islamskog staryeşinstva* dergisi, Saraybosna 1964, Yıl XXVII, Sayı 10-11, s. 527.

3. ÇALIKUŞU (İz turske proze). [Çalığışu. Türk nesrinden]. Türkçeden çeviren: Mariya Cukanoviç, 7 Dana, Yıl II, sayı 49, Saraybosna 1954, s. 6.

Not: Çalığışu romanından bir fragman yayınlanmış ve yazar hakkında kısa bilgi verilmiştir.

4. S USANA NA SRTSE (Dudaktan Kalbe). Türkçeden sıra ile çevirenler : Fehim Spaho, Abdurrahman Meşiç ve Fettah Suleymanpasıç. Novi Behar Dergisi, Saraybosna, Yıl VIII, 1934-XV, 1943.
5. TREŞNYE (Kızılçık Dalları). Türkçeden çeviren : Fehim Spaho. Novi Behar Dergisi, Saraybosna, Yıl III, 1929-1930.

B) Hikâyeler

1. NA OPORAVAK (Nekahet). Türkçeden çeviren : Fehim Spaho. Kalendar Napredak, Saraybosna, Yıl XX, 1930.
2. POLYUBATS SENKİ (Gölgelerin Busesi). Türkçeden çeviren : Hasan Kaleşi, Yedinstvo Dergisi, Priştine, Yıl X, sayı 17, 1954, s. 6-7.
Not : Yazarın kısaca tercümeihali de yayımlanmıştır.
3. RESTORAN S BAŞÇOM / Bahçeli Lokanta/. Türkçeden çeviren : Fehim Nametak, Preporod gazetesi, Saraybosna, Sayı 25, 1 Ekim 1971.
Not : Yazarın tercümeihali de yayımlanmıştır.
4. TETKA HAVA (Hava Teyze). Türkçeden çeviren: Fehim Spaho. Novi Behar Dergisi, Saraybosna, Yıl III, 1929, s. 353-354.
5. UGAŞENO OGNİŞTE (Sönmüş Ocak). Türkçeden çeviren: Lamiya Haciosmanoviç, 7 Dana, Saraybosna, Cilt IV, sayı 146, s. 10-11.
6. YEDNA NEDUJNA PREVARA (Masumane Bir Hile). Türkçeden çeviren : Fehim Spaho, Kalendar Napredak, Saraybosna, Yıl XXII, 1932.

C) Piyesler

1. BABURŞAHOVA SECADA (Babur Şahın Seccadesi). Türkçeden çeviren : Fehim Spaho. Novi Behar Dergisi, Saraybosna, Yıl X, 1936-1937.

D) Müellif hakkında yazılar

1. Cukanoviç, Dr. Mariya ve Dr. Slavko Cinciç, *Reşad Nuri Güntekin (1889-1956)*. «Primeri turske proze» adlı eserde. Belgrad 1969, s. 26.
2. Raykoviç, Lyubinka, *Reşad Nuri Güntekin*. «Turski pesnitsi i pripovedaçi kod Srba i Hrvata» adlı eserde. Belgrad 1968, s. 89-90.

Not: Yazarın kısaca tercümeihali, Sırpçahırvatçaya yapılan çevriler ve mütercimlerin bazı önemli yanlışları belirtilmiştir.

3. Spalatin, Nada, *O Reşat Nuriyu Güntekinu i turskoy književnosti* [Reşat Nuri Güntekin ve Türk edebiyatı hakkında]. «Grmuša» (Çalığışu), Zagreb 1962, s. 383-394.

D) Türkçe

1. BALIKÇI İLE KÖPEK. Sevinç Dergisi, Üsküp, Yıl XI, Sayı 4, 1960, s. 3.

2. ÇALIKUŞU'ndan [bir fragman]. M. Cukanoviç ve Sl. Cinciç, «Primeri turske proze», adlı eserde, Belgrad 1969, s. 26-29.

3. GÖLGELERİN BUSESİ. M. Cukanoviç ve Sl. Cinciç, «Primeri turske proze» adlı eserde. Belgrad 1969, s. 29-32.

4. MİSKİNLERİN TEKKESİ'nden. Sesler Dergisi, Üsküp, Yıl II, Sayı 5, 1965, s. 45-46.

Not: Yazar hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

5. TANINMIYAN ADAM. Birlik Gazetesi, Üsküp, Yıl XIII, Sayı 307, 1956, s. 6.

III. BULGARCAYA ÇEVİRİLEN ESERLERİ

A) Romanlar

1. ÇUÇULİGATA (Çalığışu). Türkçeden çeviren: VI. Vladimir (B. Açkov). Zora Gazetesi, Sofya 1931, Sayı 3529-3619.

2. ÇUÇULİGATA (Çalığışu). Türkçeden çeviren: VI. Vladimirov (B. Açkov). Sofya 1944.

Not: Tirajı ikibinbeşyüz ad.

3. ÇUÇULİGATA. 2. baskı. Sofya 1970 (?). 385 S.

Not: Tirajı otuzbinyüz ad.

B) Hikâyeler

1. DOSTOVEREN SIN? (Ruya-yı Sadık)¹⁴. Çeviren: Sl. Martinov. Balkanski pregled, Sofya, Sayı 5, 1946.

C) Müellif hakkında yazılar

1. Blaskoviç, Yozef, *Reşat Nuri Güntekin*, «İstoriya na novata turska literatura» adlı eserde. Çehceden çeviren: S. Znepolski. Sofya 1956, s. 104-107.

D) Türkçe

1. ÇALIKUŞU. Sofya, Narodna Prosveta 1957. 331 + [2] S.¹⁵

14 St. Velikov, a.g. yazısında, hikâyenin yalnız Fransızca (Le rêve réalisé) başlığını vermiştir.

15 Bk.: T. Poyraz - M. Alpbek, a.g.y., Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, VI, 3, 1957, s. 7. M. Uyguner ise yanlış olarak Bulgarca yaymlandığını belirtmektedir (Reşat Nuri Güntekin, İst. 1967, s. 26). Aynı yazar, *Yeşil Gece* romanının da 1965 yılında Bulgarcaya çevrildiğini iddia etmektedir (a.g.e., s. 26).